

Славко В. ПЕТАКОВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 14. 11. 2018.
Прихваћен: 14. 02. 2019.

ОДНОС ИЗМЕЂУ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ ПАВЛА ПОПОВИЋА И ЈУГОСЛАВЕНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ АНТУНА БАРЦА**

У раду се у компаративној перспективи разматрају *Југословенска књижевност* Павла Поповића и *Југославенска књижевност* Антуна Барца. Осветљавањем карактеристика теоријско-методолошких платформи на којима су Поповић и Барац заснивали своје књижевноисторијске визуре одбацује се хипотеза о постојању концептуалне сличности *Југословенске књижевности* и *Југославенске књижевности*. Показује се да суштинска разлика извире из ослањања аутора на различите научне традиције, што се рефлектовало на несасгласје њиховог виђења историје југословенске књижевности.

Кључне речи: Павле Поповић, *Југословенска књижевност*, Антун Барац, *Југославенска књижевност*, југословенски културни модел.

Опажање да се између *Југословенске књижевности* (1918) Павла Поповића¹ и *Југославенске књижевности* (1954) Антуна Барца може успоставити паралела јер имају „доста сличности” изнео је Драгољуб Павловић у приказу насталом непосредно по излажењу Барчеве књиге (Павловић 1954: 361). Том приликом није прецизирао у чему се огледа сличност, осим што је казао да су у обе књиге дати „кратки и збијено писани прегледи” књижевности. Други пут Павловић је истакао да је Барац „скоро у свему усвојио [...] Поповићеву поделу наше књижевности на периоде” (Павловић 1959: 206). Овакав став је и касније прихванат и прошириван, те је четрдесетак година након Павловићевог приказа закључено да је Поповићеву књижевноисторијску концеп-

* petakovics@yahoo.com

** Прилог је настао у склопу рада на пројекту *Смена поетичких парадигми у српској књижевности XX века: национални и европски контекст* (бр. 178016), који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ Све наводе из Поповићевих дела дајемо према: П. Поповић, *Преглед српске књижевности*, у: Павле Поповић, *Сабрана дела*, књ. I, прир. Мирослав Пантић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999. и П. Поповић, *Југословенска књижевност*, у: Павле Поповић, *Сабрана дела*, књ. IX, прир. Ненад Љубинковић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.

цију „прихватио” Барац, „који је у сличним политичким приликама, стварао своју знамениту *Југославенску књижевност*” (Љубинковић 1999: 211).

Помним упоређивањем Поповићеве и Барчеве историје књижевности може се доказати неоснованост тезе о суштинској сличности међу њима, као и неутемељеност претпоставки о значајном Поповићевом утицају на концепцију Барчеве књиге. Такође, може се показати да Барац и Поповић нису имали сличне ставове о појму „наше” тј. „југословенске књижевности”, да су им се разликовали периодизациони модели, и да своје књиге нису писали у сличним политичким приликама. Притом, зарад што свеобухватнијег увида у Поповићево становиште о југословенској књижевности треба, осим *Југословенске књижевности*, размотрити и његову приступну академску беседу *Југословенска књижевност као целина* (1922).

Есенцијална разлика између Поповићеве и Барчеве књижевноисторијске визуре извире из идеолошко-научне удаљености ослонаца на којима су оне устројене. Концептуална несагласност почива на различитости разрешавања кључног питања – шта је југословенска књижевност? Представа Павла Поповића о југословенској књижевности заснована је на ставу да њу чине књижевности Срба, Хрвата и Словенаца. Такво становиште усаглашено је са политичком платформом, која је била доминантна у време настанка *Југословенске књижевности*. Међутим, иако је званични друштвено-политички образац у историјском моменту када је настајала Поповићева књига (1918) уоквиривао појам „југословенска књижевност” одређујући му значење, сам притисак идеолошког контекста без научног разматрања одређених аспеката није могао учинити да југословенски културни образац буде утемељен. Свестрано је требало расветлити када је и под којим околностима развијена свест међу Србима, Хрватима и Словенцима о међусобном националном јединству, и када је дошло до стапања три одељена културолошка модела у монолитни блок. Расплићући тај чвор Поповић је био опрезан. Сматрао је да је средина XVIII века период у коме се јавила „модерна књижевност” као израз обједињавања покрајинских књижевности у јединствени југословенски културни модел. Значај тог доба, истицао је, огледа се у специфичној појави: „Српска, хрватска и словеначка књижевност које су дотле биле одвојене и без узајамног додира, приближавају се сад, уједињују и постају нераздвојна целина” (Поповић 1991б: 34). У академској беседи проширио је свој закључак: „Срби, Хрвати и Словенци имали су великим делом сваки свој засебан живот и историју, и то се осећа и у њиховој књижевности. Ми тек сад постајемо један народ [...] Али до сада кроз нашу прошлост, ми нисмо имали много заједничкога [...] па то нисмо имали ни у књижевности. [...] Наша књижевност тежи ка јединству, то је несумњиво. С почетка је она само скуп разних, посебних, покрајинских књижевности; доцније, нарочито у новом добу, ове се све више приближују, уједначавају, спајају [...]” (Поповић 1991б: 107, 123). Веровао је, дакле, Поповић да су Срби, Хрвати и Словенци стекли своју културну историју релативно независно уз просијавање идеје о међусобној блискости, која је нарочито у књижевности, средином XVIII столећа, почела снажније да се испољава.

Различит социокултурни и идеолошки миље рефлектовао се на Барчеву књижевноисторијску визуру. У првом поглављу *Југославенске књижевности* Барац је експлицитно засновао појам „југословенска књижевност”: „Израз 'jugoslavenska književnost' zajednički je naziv za literaturu Srba, Hrvata, Slovenaca i Makedonaca, okupljenih u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji. Kao što su jugoslavenski narodi po svome jeziku i postanju vrlo bliski, tako su bliske i njihove književnosti. Politički, ekonomsko-socijalni i kulturni činioci kroz stoljeća su međutim, rastavljali Jugoslavene, te su pojedini njihovi dijelovi živjeli odvojenim životom i razvili se u zasebne narode. Tako je bilo i s njihovim literaturama” (Барац 1954: 5). Наведени пасаж указује на то да је Барац аксиомски подразумевао постојање југословенског културно-националног јединства у прошлости, које стицајем повесних прилика није могло бити учвршћено унутар државне заједнице, тј. није могло стећи формални легитимитет до успостављања ФНРЈ. Овакво виђење могло би се разумети у светлу идеолошко-политичке парадигме која је условила Барчево становиште, међутим, несолидности у таквој књижевноисторијској перспективи често су биле очевидне јер је *Југославенска књижевност* заправо успостављена на ретроактивном идеолошком усаглашавању прошлости са садашњошћу. Зато се на многим страницама Барчеве књиге могу наћи формулације које грубо извитоперавају чињеничну подлогу, нпр.: „Tragovi narodnoga pjesništva dadu se u jugoslavenskih naroda utvrditi već u 6. vijeku, među onim Jugoslavenima, koji su bili oko tabora hunskoga kralja Atile, u Panoniji” (Барац 1954: 86) Стога се у контексту Барчевог одређења „Југословена” из уводног поглавља може претпоставити да су у шестом столећу у Атилином окружењу боравили Срби, Хрвати, Словенци и Македонци (посебно или неки од њих заједно?) – који су и тада осећали јединство и једнородност као и у доба ФНРЈ! Ипак, магловитост појединих ставова изнетих у *Југославенској књижевности* не треба да завара и упуту на помисао да су они плод ауторовог брзописа и површности, јер је у основи његово глобално виђење књижевноисторијског система било методолошки постављено, са озбиљним последицама по корпус српске књижевности. То се, између осталог види на основу контрастивног увида у Поповићеву и Барчеву систематизацију југословенске књижевности.

Опредељење за своју концепцију југословенске књижевности Поповић је конкретно образложио у беседи *Југословенска књижевност као целина*. Осветљавајући намеру да научно реконструише пут који су књижевности Срба, Хрвата и Словенаца прешле од наговештаја међусобне блискости до стапања у јединствен културни ток, Поповић је нагласио да је хтео да подведе „наше племенске и покрајинске књижевности под велике заједничке рубрике духовних и интелектуалних покрета, светских или домаћих” (Поповић 1991б: 108). У духу такве методолошке оријентације била је заснована и периодизациона схема у *Југославенској књижевности*. Обухватала је шест одсека хронолошки по вековима: „Постање” (IX–XII век), „Средњи век” (XIII–XIV век), „Век препорођаја” (XVI век), „Позније доба” (XVII и прва половина XVIII века), „Пред новим временом” (средица XVIII века) и „Ново време” (од друге половине XVIII до XX века). Поглавље „Ново време” издељено

је према одређеним тежиштима („Рађање нове књижевности”; „Јединство књижевног језика”; „Јачање и развијање књижевности”; „Данашња књижевност”) и хронолошки (друга половина XVIII века; прва половина XIX века; друга половина XIX века; XX век). Унутар ове шире систематизације Поповић је класификацију даље разрадио. Књижевност насталу до средине осамнаестог века делио је према писму (ћирилица/глаголица/латиница/готица) и покрајински (Србија, Босна, Хрватско приморје, Истра, Дубровник итд.). Систематизацију по покрајинама употребио је у потпоглављу „Рађања нове књижевности”, након чега је од потпоглавља „Јединство књижевног језика” књижевност излагана по писму (ћирилица/латиница), родовима, врстама и писцима. Од прве половине деветнаестог века, тј. од стварања јединственог књижевног језика, књижевност је приказивана по родовима и врстама. Након представљања периода у коме је извршено сједињавање покрајинских књижевности, тј. када је коначно створена југословенска књижевност, Поповић приказивању „модерног” времена није посвећивао велику пажњу, казавши да подробну класификацију појединих периода ни раније није износио јер га се „тицала само целина и њени крупни делови” (Поповић 1991б: 141). Њега је највише интересовало расветљавање књижевноисторијских кретања пре и током културног уједињења Срба, Хрвата и Словенаца. Обрађујући посебну пажњу времену када је сазревала „југословенска мисао” Поповић је као преломницу истицао културноисторијски период средином XVIII века и нешто касније реформаторски рад Вука Караџића: „Вук је створио један заједнички књижевни језик за целу масу српскога и хрватскога народа. [...] Кад је реформа била изведена једанпут међу Србима, она је одмах примљена од стране Хрвата. Видели смо да је у Хрватској тада била једна малена провинцијална књижевност писана домаћим кајкавским наречјем” (Поповић 1991б: 60). Маркирајући кључне етапе у процесу уједињења Поповић је, дакле, наглашавао пресудну улогу српске културе као обједињујућег чиниоца на југословенском простору.

Књига *Југославенска књижевност* вишеструко се разликује од Поповићеве *Југословенске књижевности*. Основни критеријум Барчеве систематизације био је хронолошко-национални, при чему, иако је темељна замисао била да се изложе „литературе Срба, Хрвата, Словенаца и Македонаца”, углавном су представљене хрватска и српска књижевност, док су словеначка и македонска обрађиване као периферни феномени. Такође, књига је компонована тако да формално одражава композициону равнотежу, тј. равноправност српске и хрватске књижевности, које су приказиване наизменично. Стога је до половине књиге (поглавље „Деветнаести вијек”) прво приказивана хрватска па српска књижевност, а надаље је поредак био обрнут. Ипак, то је био привид који је прикривао есенцијални захват којим се утврђује традиција хрватске на рачун српске књижевности и културе. Иза композиционе схеме се препознаје унутрашња методолошка логика – не само да је дубровачка књижевност сасвим уклопљена у хрватски национални корпус без икаквих ширих разматрања, већ је и утемељена представа о томе да српска књижевност у XVI и XVII веку не постоји (осим што се у три реченице помиње рад

патријарха Пајсија) (Барац 1954: 62). Ово се јасно открива када Барац разграничава традиције на које су се ослањале српска и хрватска књижевност: „За стваралачке способности Срба значајна је српска средњовјековна умјетност, а за умјетничку надареност Хрвата умјетност Далмације и Дубровника” (Исто: 10–11). Али, пре него што је успостављена механичка равнотежа давањем примата српској у односу на хрватску књижевност током излагања грађе („Деветнаести вијек”), изведен је кључни захват у књижевноисторијској контекстуализацији. Народна књижевност, „која је живјела на широком народном територију [...] а нарочито [...] у Србији, Босни и Херцеговини, Далмацији, Црној Гори” (Исто: 86) – уз маргинални осврт на удео словеначке и македонске народне епике (Исто: 91) – приказана је као српско-хрватска традиција. Усто је Вуков рад на кодификацији књижевног језика приказан из посебног угла, другачије него код Поповића: „[...] Karadžićevi [su] spisi postali osnova za prvu naučnu gramatiku srpskog ili hrvatskog jezika, koju je napisao Hrvat Tomo Maretić [...]” (Исто: 110), чиме је легитимисано специфично уверење о језичкој и књижевној узајамности Срба и Хрвата, чија заједничка традиција је усмена књижевност и стваралаштво од деветнаестог века. Ипак, и у оквиру заједничког културног тока XIX века успостављена је демаркација којом је Барац на лингвистичкој основи делио српску и хрватску књижевност. Резимирајући исход Бечког књижевног договора, закључио је: „Dogovor nije urodio plodom, jer su samo Hrvati zadržali južni, jekavski govor, kojim je pisao i Vuk. U Srba je pobijedio istočni, ekavski, kako se govori u Ugarskoj i u Beogradu” (Исто: 110). Књижевноисторијска периодизација у Барчевој *Југославенској књижевности*, види се, усаглашена је са специфичном деформацијом књижевноисторијске перспективе, према којој је српска књижевност дновековном лакуном била лишена ослонаца и утемељења у прошлости, те је деловала као релативно нова и инфериорна у односу на хрватску. Осим тога, из њеног корпуса је издвојено стваралаштво на ијекавици и припојено хрватској књижевности.

Размисоилажење Поповићеве и Барчеве концепције југословенске књижевности извире из укорјењености њихове историографске визиуре у различитим научним традицијама. Поповић је теоријско-методолошки највише био упућен на српску историографску традицију, чија становишта је модификовао и прилагођавао моделујући историју југословенске књижевности. Далека основа његовог периодизационог система југословенске књижевности назира се у троделној схеми књижевне историје. Подела на „стару”, „средњу” и „нову” књижевност била је заснована и пре Поповићевог успостављања периодизационог модела у *Прегледу српске књижевности* и *Југославенској књижевности*. Троделну систематизацију српске књижевности утемељио је Лукијан Мушички. Проширио ју је на књижевност српскохрватског језичког подручја – како је називано према тада важећој терминологији – Јосиф Добровски сматрајући да „прво доба” обухвата време од почетка писмености до половине XVIII века, а друго од XVIII века до савремености. Поделу Добровског разрадио је Павле Јосиф Шафарик, систематизујући српску књижевност на три периода: од краја XII до краја XVII века, од половине XV до XVIII века

и од половине XVIII века до савремености (Љубинковић 1980: 220–221). Из ове теоријско-методолошке вертикале израстао је и модел који је Јован Суботић формулисао у *Цветнику српске словесности*. У предговору *Цветнику* Суботић је српску књижевност делио на три периода, чији први део обухвата „стару”, други „дубровачку” и трећи „нову” књижевност. Први период трајао је од краја XII до краја XVII века, други од половине XV до половине XVIII века, док је трећи започео са XVIII веком и протеже се надаље. Трећи период Суботић је поделио на „три дела или епохе” према филолошком критеријуму, тј. према етапама „борбе језика црквено словенскога са језиком народним о престолу у књижевству” (Суботић 1853: 6–7). Троделну периодизацију књижевности усвојио је – можда под Суботићевим утицајем – Ватрослав Јагић и применио је у *Историји књижевности народа хрватскога и српскога*. Хрватску и српску књижевност – коју је сматрао једном будући да је настала на истом језику, Јагић је делио на „старо доба” од почетка „наше хисторије” до краја XIV века; „средње” доба, „које би се могло звати далматинско-дубровачко”, од XV до половине XVIII века; и „ново” доба од друге половине XVIII века надаље (Јагић 1867). И Стојан Новаковић је у *Историји српске књижевности* на специфичан начин прихватио концепцију Јагићеве периодизације, прилагођавајући је српској књижевности, коју је представљао самостално. У први „раздео” сврстао је „стару” књижевност на српскословенском језику, у распону од „Немање [...] па све до XVIII века”; други „раздео”, „који би се могао звати [...] далматинско-дубровачки”, почињао је од XV века и завршавао се половином XVIII века; трећи одсек је почињао „постанком нове српске књижевности међу Србима у Аустрији, писане на правом народном језику” (Новаковић 1871: 5–6). У општој историји словенских књижевности А. Н. Пипин и В. Д. Спасович истакли су да је у „српском приморју” дошло до процвата књижевности у XV, XVI и XVII веку, када се писало на „српско-далматинском, латинском и италијанском језику” (Пипин, Спасович 1865: 554–555). У другом издању књиге нагласили су да је, културно-историјски гледано, Дубровачка република била спона међу српским „племеном” раздвојеним политичким разлозима и религијом (Пипин, Спасович 1879: 178). Слично виђење испољено је у *Краткој повиести књижевности хрватске и српске* Ивана Филиповића. У њеном предговору наглашено је да су Срби и Хрвати један народ и да је сва њихова књижевност у „*tiesnom sklopu te se rastrgati ne da*” – због чега је дубровачка књижевност заједничка тековина Срба и Хрвата (Филиповић 1875: 6, 29–52). Исте ставове имао је Мелкиор Луцијановић наглашавајући да су разлике између Срба и Хрвата политичке, а не културне (Луцијановић 1880: *Prefazione*), те је дубровачку књижевност разматрао у склопу опште културне традиције ових народа. Троделну, хронолошку периодизацију српске књижевности користио је Јован Грчић у *Историји српске књижевности* (Грчић 1903) класификујући дубровачку књижевност у „другу периоду”, од друге половине XV до почетка XIX века. Синтетичан преглед књижевности Срба и Хрвата дао је и Андра Гавриловић у *Историји српске и хрватске књижевности*, следећи књижевноисторијску перспективу у којој се дубровачка књижевност сагледава на основу међу-

собне прожетости и повезаности српске и хрватске литерарне прошлости (Гавриловић 1910: 8). Троделну периодизацију српске књижевности, познато је, доследно је спровео Павле Поповић у *Прегледу српске књижевности*. Највећу пажњу посветио је дубровачкој књижевности, утврђујући јој место у корпусу националне књижевности. Истакао је да је дубровачка књижевност „веома важна област српске књижевности” (Поповић 1991а: XI) и одбацио могуће приговоре да такво становиште заснива на ненаучним аргументима: „Ја сматрам по *разлозима*, а не по шовинизму, да се српска књижевност може излагати без хрватске, и да се дубровачка књижевност може назвати *српском* бар онако исто као и *хрватском*” (Исто: XIX). Свој став, као и наслеђе српске историографије које је прихватио, Поповић је разрадио и прилагодио идеолошком хоризонту у коме је настајала *Југословенска књижевност*.

Сагледавајући период пре уједињења, истицао је покрајински карактер културних токова, у којима је посебно место припадало дубровачкој књижевности, насталој на „српско-хрватском језику” (Поповић 1999б: 13). Дубровачку књижевност Поповић је видео као самосвојну културну појаву, која може бити природна спона између Срба и Хрвата. Такво виђење плод је модификацијом становишта које је раније изнео у *Прегледу српске књижевности*, са циљем да се научно заснује представа о континуитету југословенског културно-националног јединства. Важно је, међутим, истаћи да Поповић и поред новина у концепцији *Југословенске књижевности* суштински није напустио перспективу изнету у *Прегледу српске књижевности* у вези са идентитетом дубровачке књижевности. Истицање заједничке језичке, „српско-хрватске” основе дубровачке књижевности није се косило са тезом „да се дубровачка књижевност може назвати *српском* бар онако исто као и *хрватском*” (Поповић 1991а: XIX). Оба Поповићева становишта – из *Прегледа српске књижевности* и *Југословенске књижевности* – била су апсолутно неприхватљива за хрватску књижевну историографију, што се знаковито одразило и у Барчевој *Југославенској књижевности*. Тиме се, између осталог, на парадигматичном примеру распознаје која књижевноисторијска вертикала је била окосница Барчеве концепције југословенске књижевности.

У односу на српску историографију, хрватска наука о књижевности другачије је реконструисала развојни пут своје националне или југословенске књижевности. Контекстуализација дубровачке и народне књижевности у систему хрватске, потом и југословенске, књижевности имало је највећу важност и приступало јој се са радикалног становишта. У склопу *Огледала књижевне повести југославјанске на подучавање младежи* Шиме Љубић је у корпус хрватске књижевности увео целокупну књижевност Далмације XV–XVIII века, док је народне епске песме сврстао у баштину „југославјанске књижевности” (Љубић 1864, 1869). Нешто касније, специфичну схему хронолошко-националне периодизације нијансирао је Ђуро Шурмин у *Повијести књижевности хрватске и српске*. Најпре је у уводу истакао да се хрватска и српска књижевност морају одвојено проучавати. Иако Србе и Хрвате повезује језик, постоје снажне културолошке различитости, те се „без икакве сумње” књижевности морају „*dijeliti, ako se hoće svakomu dati svoje*”.

Сматрао је, међутим, да је границу између српске и хрватске књижевности било, управо због „*zajednice jezika i običaja*” тешко повићи на једном пољу, тј. у области народне књижевности („пучког” стваралаштва). Њу је зато приказао у „једној целини”. Српску књижевност је систематизовао на прво (од XII до XVIII века) и друго (од XIX века надаље) „доба”. Хрватску књижевност је разделио на три „доба”, а у оквиру другог су представљене дубровачка и покрајинске (Далмација, Босна, Славонија) књижевности (Шурмин 1898: 39–226, 227–304). У *Повијести хрватске књижевности у Далмацији и Дубровнику* (Медини 1902) Милорада Мединија није било посебног разматрања о идентитету дубровачке књижевности јер се она разматрала као интегрални део хрватске књижевности. Такву перспективу заступао је и Бранко Водник у *Прегледу хрватске књижевности* (Водник 1913). Попут Љубића и Шурмина, у *Прегледу књижевности хрватске и српске* Давид Богдановић је народну књижевност сврстао у заједничко наслеђе Срба и Хрвата, док је дубровачку књижевност разматрао у склопу хрватске културне баштине (Богдановић 1914: 15–51, 79–228). Иста оријентација у основи је историја књижевности Винка Лозовине (Лозовина 1944) и Миховила Комбола (Комбол 1945, 1961).

Након овако скицираног дијахроног погледа на српску и хрватску историографију уочавају се (не)посредни ослонци Поповићеве и Барчеве књижевноисторијске перспективе. Надовезујући се на српску историографију Поповић је донекле модификовао њено традиционално становиште настојећи да успостави историјски преглед југословенске, тј. књижевности Срба, Хрвата и Словенаца, у погледу њихове прожетости и унутарњих, блиских веза. Насупрот њему, Барац се у формирању књижевноисторијске представе о литерарној традицији „Југославена” ослонио на континуирану струју хрватске историографије која је историју књижевности до XIX stoleћа систематизовала искључиво према националном критеријуму укључујући целокупну дубровачку књижевност у своју традицију. Покушавајући да представи јединство југословенске књижевности Поповић је употребом универзалне периодизације и начина излагања грађе (књижевни родови, врсте, писмо) избегавао да на националним основама изнутра омеђи литературу Срба, Хрвата и Словенаца. Користећи другачију методологију Барац је строго парцелисао националне књижевности, припајајући читаве књижевноисторијске одсеке хрватској културној баштини – у чему се, ни издалека, не може наслутити сагласје са научном перспективом Павла Поповића.

На основу свега може се закључити да је истицање сличности између Поповићеве и Барчеве књиге било неоправдано, и мора се посебно нагласити – на штету Поповића јер су *Југословенска књижевност* и *Југославенска књижевност* концептуално и идеолошки далеко. Оне нису настале у „сличним политичким приликама” – будући да се радило о сасвим другом типу југословенства 1918, односно 1954, и што је важније – радило се између Поповића и Барца о потпуно различитом схватању представе о српској/југословенској књижевности, историји књижевности и науци уопште.

ЛИТЕРАТУРА

- Barac 1954: A. Barac, *Jugoslavenska književnost*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Bogdanović 1914: D. Bogdanović, *Pregled književnosti hrvatske i srpske*, I, Zagreb: Tisak i naklada knjižare L. Hartmana (St. Kugli).
- Vodnik 1913: B. Vodnik, *Povijest hrvatske književnosti*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Грчић 1903: J. Грчић, *Историја српске књижевности*, Нови Сад.
- Гавриловић 1910: A. Гавриловић, *Историја српске и хрватске књижевности*, I, Београд: Штампарија Давидовић.
- Lozovina 1944: V. Lozovina, *Dalmacija u hrvatskoj književnosti*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Kombol 1945, 1961²: M. Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Lucianović 1880: M. Lucianović, *Storia della letteratura Slava (serba e croata)*, Spalato.
- Љубинковић 1980: Н. Љубинковић, „Концепције историје књижевности српскохрватског језичког подручја у деветнаестом веку (од Лазара Бојића до Ђуре Шурмина)”: *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 9 217–225.
- Љубинковић 1999: Н. Љубинковић, *Поговор у: Павле Поповић, Југословенска књижевност*, у: Павле Поповић, *Сабрана дела*, књ. IX, прир. Ненад Љубинковић, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 205–224.
- Ljubić 1864, 1869: Š. Ljubić, *Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži*, I–II, Rijeka: Riečki E. Mohovića tiskarski kamen. zavod.
- Medini 1902: M. Medini, *Povjest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Новаковић 1871²: С. Новаковић, *Историја српске књижевности*, Београд: издање Државне штампарије.
- Павловић 1954: Д. Павловић, Antun Barac. *Jugoslavenska književnost: Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, XX, 3–4, 360–362.
- Павловић 1959: Д. Павловић, Павле Поповић као научник и књижевни историчар: *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, XXV, 3–4, 197–208.
- Пыпин, Спасовић 1865: А. Н. Пыпин, В. Д. Спасович, *Обзоръ истории славянскихъ литературъ*, С. Петербургъ, 1865. Поглавље „Дубровник и Далмација” из ове књиге преведено је на српски језик и објављено у чаопису „Вила”, год. I, 1865, бр. 44 (529–533), 46 (553–557), 48 (584–587), 50 (613–615).
- Пыпин, Спасович 1879: А. Н. Пыпин, В. Д. Спасович, *История славянскихъ литературъ*, С. Петербургъ, I.
- Поповић 1991а: П. Поповић, *Преглед српске књижевности*, у: П. Поповић, *Сабрана дела*, књ. I, прир. Мирослав Пантић, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 9–225.
- Поповић 1991б: П. Поповић, *Југословенска књижевност; Југословенска књижевност као целина*, у: П. Поповић, *Сабрана дела*, књ. IX, прир.

Ненад Љубинковић, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1–105; 106–141.

Суботић 1853: Ј. Суботић, *Цветник српске словесности*, I, Беч.

Filipović 1875: I. Filipović, *Kratka poviest književnosti hrvatske i srpske za građanske i više djevojačke škole*, Zagreb: Naklada knjižare Lav. Hartmana.

Šurmin 1898: Ѓ. Šurmin, *Povjest književnosti hrvatske i srpske*, Zagreb: Tisak i naklada knjižare L. Hartmana (Kugli i Deutsch).

Slavko Petaković

RELATION ENTRE *LA LITTÉRATURE YUGOSLAVE* DE PAVLE POPOVIC ET *LA LITTÉRATURE YUGOSLAVE* D'ANTUN BARAC

(Résumé)

A partir de l'étude comparative de *La littérature yougoslave* de Pavle Popović et de *La littérature yougoslave* d'Antun Barac, nous pouvons émettre l'hypothèse d'une similarité conceptuelle substantielle de ces deux livres. La dissonance entre les perspectives historico-littéraires de Popović et de Varac provient d'une différence théorico-méthodologique des points de vue sur lesquels sont fondés leur référentiel scientifique. De même, la différence essentielle vient du fait que les auteurs s'appuient sur des traditions scientifiques différentes (Popović sur la tradition serbe, Varac sur la tradition croate), ce qui se reflète dans la dissonance entre leur vision respective de l'histoire de la littérature yougoslave.